



Ekolojik Krize Doğru: Küresel Isınmanın Bedeli – I İklim Değişikliği ve Tehlikenin Boyutları

Dr. Orkun ÖZBEK

Küresel iklim değişikliğinin yarattığı tehlikelerin farkına varılması, ancak son yıllarda giderek artan kuraklık, seller, kutuplardan kopan buzullar gibi büyük doğa olaylarının medyada daha çok yer almasıyla başarılabilir. Tabii bunda küresel ısınma diye bir şeyin olmadığına kamuoyunu ikna etmekten çıkarı olan bazı büyük şirketlerin verdikleri paralarla makale yazan sınırlı sayıdaki bilim adamlarına karşı, ciddi ve saygın bilim çevrelerinin hemen hepsinin hemfikir olması ve giderek yaklaşan tehlikeyi defalarca belirtmeleri etkili oldu.

Yine de kuraklığın getireceği tarımsal üretimdeki düşüş ve dolayısıyla bunun ekonomik boyutu dışında, olaya yalnızca parasal açıdan bakanların da oluşturduğu geniş bir kesim, çoğu az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke gibi Türkiye’de de çoğunlukta... Bunun bir nedeni iklim değişikliğinin yaratabileceği tehlikenin kamuoyunda yeterince bilinmemesi, bir diğer neden hızlı büyüme oranları uğruna, iklim değişikliğinin getireceği felaketlerin göz ardı edilmesinden çıkarı olan kesimlerin olayın vehametini kamuoyundan gizlemek istemeleri...

İklim değişikliği ve küresel ısınma insan eliyle gerçekleşiyor. Bu, artık bilimsel olarak kanıtlanmış durumda. Ancak bütün bilim adamlarının üzerinde hemfikir olduğu bu noktayı kamuoyunun gözünden kaçırmak isteyenler, doğa olaylarının sorumlu olduğu tezini ileri sürüp, kalkınmaya ket vuracak herhangi bir engel istemiyorlar. Halbuki bu anlayışla devam edildiği sürece ortada değil kalkınma, üzerinde yaşanacak bir dünya bile olmayabileceği olasılığının ne derece yüksek olduğu yine bilim çevrelerinde giderek daha fazla taraftar buluyor. Yine de kalkınma anlayışı sorgulanmadığı sürece geri dönülemez gibi görünen bu yolda, frene basmak ve süreci tersine çevirmek için az da olsa zaman var.

Bu noktada iklim değişikliği, küresel ısınma, sera etkisi, atmosferdeki karbon miktarı gibi konuyla ilgili temel kavramların tanımlanarak biraz açıklanması, yalnızca ekonominin değil, bir görüşe göre insanoğlu da dahil olmak üzere tüm canlı türlerinin yok olmasına neden olabilecek bu tehlikenin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

İklim, bir bölgeye uzun süre hükmeden, karakteristik özelliğe dönüşen hava durumunu ifade etmektedir. Buradan yola çıkarak yapılan iklim değişikliği tanımı ise, Birleşmiş Milletler İklim Değişimi Çerçeve Sözleşmesi’nde insan etkisiyle atmosferin kimyasal bileşeninde meydana gelen dönüşüme bağlı iklimsel değişimi anlatmak için kullanılmaktadır.

Peki, sıklıkla söz edilmesi nedeniyle kamuoyunca en çok bilinen küresel ısınma ve sera etkisi kavramlarına bakalım. Küresel ısınma kısaca, dünyadan yansıyıp uzaya geri gitmesi gereken güneş ışınlarının sera gazlarının engellemesiyle dünyanın üzerinde kalmasıdır. Bu nedenle sera gazları küresel ısınma konusunda baş sorumlu durumundadır. Büyük miktarda fosil yakıtların yanması sonucu havaya ekstra karbondioksit salınımı atmosferin doğal yalıtkanlığını artırır.



Bir başka ifadeyle sera gazları dünya üzerinde kalın bir tabaka oluşturup dünyadan yansıyan güneş ışınlarının tekrar uzaya gitmesini engellemekte, böylece dünya giderek artan oranda ısınmaktadır. Bu nedenle ısınmaya neden olan sera gazı salınımının azaltılması hayati önem taşımaktadır. Aşırı sera gazı üretimine gündelik hayatımızdaki birçok ekonomik faaliyet neden olmaktadır.

Küresel iklimi belirleyen sera gazları içinde en önemlisi karbondioksit... İnsanoğlunun petrol, kömür gibi fosil yakıtları hesapsızca kullanması sonucu yanarak havaya karışan bu gaz, küresel ısınma konusunda bir numaralı suçlu durumunda. Sera etkisine neden olan diğer gazlar metan, azot oksit ve sülfür de suçlu gazlar sıralamasında başlarda gelmekte.

Küresel ısınmanın önüne geçebilmek için anahtar çözüm sera gazı üretiminin azaltılması... Küresel ısınma ve iklim değişikliği tehlikesinin boyutlarını daha iyi anlamak için sera gazlarının kaynaklarına, nereden geldiklerine ve nelerin sebep olduklarına en önemlilerini sayarak bir bakalım:

- Karbondioksit üreten fosil yakıtların yanarak atmosfere karışması sera gazlarını oluşturan en büyük etken,
- Ormanların yok olması,
- Çimento üretimi,
- Azot oksit nitrojen bazlı ticari gübre kullanımı,
- Pirinç üretim için çeltik tarlalarına su basılması ve büyükbaş hayvanların oluşturduğu metan gazı,
- Çöp depolama alanlarındaki doğal gaz sızıntıları,
- Buzdolapları, deodorantlar ve uçaklardaki gazlar.

Bütün bu unsurlar, iklim değişimini belirliyor ve küresel ısınmanın insan eliyle olan kısmını oluşturuyor. Bundan başka bir de güneşten salınan enerjideki değişimler, volkanik faaliyetler, okyanus akıntılarındaki değişimler, büyük dağ oluşumları ve dağlardaki buzulların erimesi gibi doğal etmenler var. Ancak bu doğal etmenlerin de bazılarını insan faaliyetleri yol açmakta.

Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin önemi konusunda genel olarak görüş birliğinin sağlanmasında, bu sorunun gelişimini incelemek ve iklim değişikliklerindeki eğilimi izlemek amacıyla 1998 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kurulan Hükümetler Arası İklim Değişikliği Panel (IPCC)'nin önemli katkıları olmuştur. Bu kurul 2.000 kişilik üst düzey bilim insanlarından ve iklim modelleyicilerinden oluşmaktadır. 2001 yılında IPCC, küresel ısınmayla ilgili olarak "küresel ısınma insan faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır." sonucuna varmıştır.

Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin ne derece tehlikeli bir sorun olduğunun farkına yalnızca duyarlı bilim çevreleri, çevreci kuruluşlar, ekolojistler ve sivil insiyatifler değil, resmi kurumlar da varmış durumdadır. Bu bilincin giderek artması, geri dönülmez noktaya hızla yaklaşmakta olan dünyanın kurtarılması bakımında umutlu olmamızı sağlıyor. Ama yalnızca çok hızlı hareket edilmesi koşuluyla...

Gerekli adımları atmakta muhafazakar davranan ve bu sorunu uzun süredir kabul etmeyen resmi otorite yanlısı kuruluşlar ve bazı hükümet çevreleri bile, giderek artan



oranda iklim değişikliğinin bir ekolojik krize hatta belki de dünyanın yok olmasına kadar varabileceğini düşünmekte. Aşağıdaki örnekler dünya ekonomisi ve siyaseti üzerinde etkili olan kişi ve kurumların, sayıları şimdilik azınlıkta da olsa, sorunu kabullenmeleri açısından önemli ve acil önlem alınması konusundaki duyarlılıklarını gösteriyor.

- “İklim değişikliği bir gerçek... Sonuçlarına hazır olun” (ABD, Almanya, İngiltere, Brezilya, Çin, Fransa, Hindistan, İtalya, Japonya, Kanada, Rusya Bilim Akademileri ortak açıklaması),
- “İklim değişikliği bir kitle imha silahıdır” (BM Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli Eşbaşkanı),
- “Kanıt ortada, ciddi hasar veriyoruz.” (Margaret Thatcher),
- “İklim değişikliği tüm yönleriyle çoktan başladı” (Münich Re Reasürans Şirketi Genel Müdürü),
- “İklim değişikliği bugün karşı karşıya kaldığımız en ağır sorun, terörizm tehdidinden bile daha ciddi” (Sir David King, İngiltere Hükümeti Bilim Başdanışmanı)

Buna karşın özellikle ABD Başkanı George W. Bush hükümetinin başını çektiği “redciler cephesi” diyebileceğimiz bir grup, küresel ısınma diye bir şeyin olmadığından başlayıp, bu konuda önlem almanın gereksizliğine ya da önlemi kendilerinden başka herkesin almasına kadar değişik yelpazede itirazlarını sürdürmekte. Ki bu grubun içine, özellikle büyük petrol ve kömür şirketleri ve onların parasal desteğindeki az sayıdaki bilim adamı ile bazı kalkınma hızını kesmek istemeyen ülkeler grubu girmekte...

Yazı dizimizde önümüzdeki ay küresel ısınma ve iklim değişikliğinin bilimsel kanıtları ve dünyaya olan etkileri incelenecektir.

Kaynakça

- Evans, Kate, Acayip Havalarda, çev:Özlem Dalkılıç, Açık Radyo Kitapları,2007
- Godrej, Dindar, Küresel İklim Değişimi, çev: Ohannes Kılıçdağı, Metis Yayınları, 2003
- Kadioğlu, Mikdat, Küresel İklim Değişikliği, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007
- Madra, Ömer, Küresel Isınma ve İklim Krizi, söyleşi:Ümit Şahin, Agora Kitaplığı, 2007